

ვაჟას ფსევდონიმები

ვაჟა პირველ ხანებში „რაზიკოვ“-ად იწერებოდა. გვარის რუსული დაბოლოება მოწაფეობის პერიოდში მას ძალიან მოსწონდა. „იქნებ შეურაცხყოფადაც კი მიმეღო თუ ვინმე რაზიკაშვილს დამიძახებდა, ასე ძვირფასად მიმაჩნდა ჩემი დაბოლოება „ოვი“-თო“, — ამბობს ის.

როდესაც ვაჟამ პირველად თავისი კორესპონდენციებით დაიწყო სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლა, ამათ ინიციალებით „რაზიკოვს“ აწერდა. მაგ. პირველი მისი კორესპონდენცია „წერილი ხევსურეთიდან“. („დროება“ 1879 წ. № 11) ხელმოწერილია ასე: ლ. რაზ-ვი. მეორე კორესპონდენცია (იმავე წლის „დროება“ № 52) „ფშავის ხევიდან“ ლ. რ-ზ. და ა. შ.

1881 წ. ვაჟა გარდა ამისა ფსევდონიმად ხმარობდა თავისი გვარის ქართული დაბოლოების ინიციალებს ლ. რ-ზ-კ-ლი. ასეთი ხელმოწერით ბეჭდავდა ის ლექსებს „იმედში“, თუმცა მის პარალელურად ზემოხსენებულ ფსევდონიმებსაც ხმარობდა.

1880 წ. ვაჟა თავის ნაწერებს ზოგჯერ ნამდვილ გვარსაც აწერდა.

1885 წ. ხელმოწერა „ვაჟა-ფშაველა“-ს ფსევდონიმით დაიწყო.

ამ ფსევდონიმის დარქმევის შესახებ, მ. შამანაური თავის შოგონებაში სწერს: „პირადად ჩემთვის ვაჟას არ უთქვამს თუ საიდან ან როგორ დაირქო მან „ვაჟა-ფშაველა“, მაგრამ განსვენებულმა დიმიტრი ცისკარაშვილმა (თუში), რომელიც თელავის სამოქალაქო სასწავლებლის ინსპექტორად იყო დიდხანს, შემდეგი მიაბმო: „პეტერბურგში, სადაც ვაჟა უნივერსიტეტში თავისუფალ მსმენელად იყო, ყველა სტუდენტის ცენტრალურ ფიგურას ვაჟა წარმოადგენდა და რადგან პოეტურ ნიჭთან, ამხანაგების შეთვისებასთან და სხვა დანებებით თვისებებთან ერთად, ვაჟას მკლავიც უჭირდა, ჩვენ მას ხშირად შექებით ვეუბნებოდით: „ვაჟი ხარ, ლუკავ, ვაჟი ხარ, ვაჟი, ფშაველო! (მთაში ვაჟს ყოჩაღს, გამბედავს, გულადს ეძახიან) და აი აქედან აიღო მან თავისი ფსევდონიმი „ვაჟა-ფშაველა“.

ამ ცნობის სინამდვილეს ადასტურებს ვაჟას ახლობელი მეგობარი ივ. ბუჭურაულიც, რომელიც თვით ვაჟას შეკითხვია ცისკარა-შვილის ცნობის შესახებ, იმასაც დასტური მიუცია: „ვაჟა-ფშაველა“ მიტო (დომიტრი ცისკარაშვილმა) დამარქვა და მეც ფსევდონიმად ვიხმარეო“.

ამ ფსევდონიმის პარალელურად ხანდახან ვაჟას სხვა ფსევდონიმებითაც უწერია, უმთავრესად კორესპონდენციები. ვაჟას ფსევდონიმები სხვადასხვა დროს ყოფილა:

1. ლ. რ.
2. ლ. რ აზ-ვი,
3. ლ. რ-ზ.
4. ლ. ზარათელ ი.
5. მგელა ხინკალჭამიაშვილი.
6. მწირი ჟ.
7. ჟულაკა გოგოჭური.
8. ფშაველა ვეფხვაიძე.
9. ლ. რ-ზ-კ-ლი.
10. ვაჟკაცი.
11. ვ-ა ფ-ლა.
12. იქაური.
13. ა-ლი.
14. ლ. კათაკმეველი¹.
15. ველაფშა
16. ჟავა².

რა თქმა უნდა, ეს სია არ შეიძლება ამომწურავი იყოს, დაბე-ჯითებით არც იმის თქმა შეიძლება ჯერ, რომ ყველა ეს ფსევდონი-მები უდავოდ ვაჟასი იყოს. მომავალში, როცა ამ მიმართულებით კვლევა-ძიება გაღრმავდება, ამ სიას, ალბათ, ზოგი მათგანი გამოაკლ-ლება და ზოგიც დაემატება.

¹ ვაჟა „კათაკმეველის“ ფსევდონიმით სწერდა ერწოში მასწავლებლად ყოფ-ნის დროს (იხ. მისი წერილი აქვე გვ. 278).

² პირველი 13 ფსევდონიმი გამოარკვია ალ. აბაშელმა და თ. სახო-კიამ.

ვაჟას იუბილე

ვაჟას სამწერლო ასპარეზზე 35 წ. იუბილეს გამართვის საკითხი პირველად მწერალმა განდევგილმა წამოაყენა 1913 წ. ამ საკითხის შესახებ მან წერილი დაბეჭდა გაზ. „სახალხო გაზეთი“-ს 821 №-ში, წერილს გამოეხმაურა სხვა რედაქციებიც. მაგ. განდევგილის წერილი გადაბეჭდა „თემი“-ს რედაქციამ (№ 111) და თან შენიშვნა გაუკეთა: „ჩვენის მხრით სულით და გულით ვუერთდებით პატივცემულ მწერალ ქალის მოწოდებას და ვუძღვნით ამ საგანს ცალკე წერილს“.

ამავე ნომერში დაბეჭდილია აკაკის ცნობილი ლექსი ვაჟასადმი მიძღვნილი. მართლაც „თემის“ რედაქციამ იმავე წლის 113 №-ში მოათავსა იუბილეს შესახებ „ვინმე ფშაველას“ წერილი, რომელიც თანაგრძნობით ხედებოდა ვაჟას პატივსაცემად დილის გამართვას. ამავე საკითხის შესახებ თებერვალში ქართველი კულტურის მოყვარული საზოგადოების უკანასკნელმა კრებამ დაადგინა: „საზოგადოების საპატიო წევრად აირჩიოს მგოსანი ვაჟა-ფშაველა, რომელსაც წელს 35 წლისთავი შეუსრულდა, გამართოს მოკლე ხანში საზოგადოების საჯარო კრება, რომელზედაც უნდა წაიკითხონ რეფერატები მგოსნის პოეზიისა და პიროვნების შესახებ, აღებული ფულით გამოსცეს ვაჟა-ფშაველას ნაწარმოებნი და ამ აზრის განხორციელებაშიანდოს საზოგადოების საბჭოს, რომელიც თავის მხრივ მიიწვევს მწერალს განდევგილს, სახალხო სახლის რეჟისორს ალ. წუწუნავას და სხვებს“ (სახ. გაზეთი“ 1913 წ. № 830).

მაგრამ, როგორც ჩანს, რაღაც მიზეზების გამო ეს დილა არ გამართულა.

1915 წ. აპრილის პირველ რიცხვებში ავადმყოფი ვაჟა ჩამოვიდა ტფილისში.

„ჩარგლიდან ჩამოსული ვერის დაღმართთან შემხვდა, — გადმოგვცემს ალ. რაჭიკაშვილი, — ტფილისის სადგურიდან ფეხით წამოსულიყო. ნაბადი ჰქონდა მოხვეული, მხარზე კი ხურჯინი ჰქონდა გადაკიდებული. გაგვიხარდა ორთავეს ერთმანეთის ნახვა, გადავეხვიეთ და დავკოცნეთ ერთმანეთი. გამოვართვი ხურჯინი, ნაბადი კი არ მომცა, რადგან ისეგ ავადა ვარო მითხრა და ვაი თუ გავცივდეთ“.

წამოვედით სახლში. ერთმანეთი რომ მოვიკითხეთ, სხვათა შორის ვკითხე მისი ჩამოუსვლელობის მიზეზი იმ ზამთარს აკაკის დასაფლავებაზე.—აქ ათასი ჭორი გაავრცელეს-მეთქი, ვუთხარი ვაჟას,—თითქოს შენა და აკაკის ერთმანეთი გძულდათ და ვითომ შენც იმისათვის არ ჩამოხვედი იმის დასაფლავებაზეო.

ამის გაგონება ვაჟას ძალიან ეწყინა და გაჯავრებულმა წამოიძახა: „ვერ უყურებ მაგ უსვინდისოებს, რა მოუგონიათ? რა მქონდა აკაკისთან გასაყოფი, ან კიდევ საჯავრებელი? მე ვაჟა-ფშაველა ვარ და ის კი აკაკიაო.“

ძმაო, დაიჯერე, აი ხომ ჰხედავ როგორა ვარ?

იმ დროს, როდესაც ტფილისიდან დეპეშა მომივიდა, ლოგინში ვიწვევ, ფილტვების ანთება მქონდა. აი ეს გვერდი ეხლაცა მტკიავ. ან კი როგორ გადავრჩი ცოცხალი. აბა შენვე მითხარ, თუ ძმა ხარ, ეს ავადმყოფი კაცი სად უნდი წამოვსულიყავი“. (ალ. რაზიკაშვილის მოგონებებიდან)¹.

ამავე ხანებში ვაჟა-ფშაველას პატივისმცემელთა ერთმა ჯგუფმა გადასწყვიტა სალიტერატურო დილის გამართვა დიდი პოეტის პატივსაცემად. დილა უნდა გამართულიყო აპრილის 26-ს, მაგრამ რადგანაც ამ დღისთვის დანიშნული იყო ნიკო ლომოურის ცხედრის

1. აკაკის დასაფლავების ამბები მიხ. ლობჯანიძეს კერძო წერილით უცნობებია ვაჟასთვის, რომლის საპასუხოდაც უკანასკნელს შემდეგი წერილი მიუწერია:

ძმაო მიშა!

შენი წერილი გვიან მივიღე და ამის გამო პასუხსაც გვიან გაძლევ. მოკითხვისათვის დიდად გმადლობ პირადად შენ და აგრეთვე გთხოვ, ჩემი უფულითადესი მადლობა მოკითხვისათვის ბატონიშვილს, ელისაბედ ორბელიანისას.

აკაკის დაკრძალვა დიდებული იყოფო—მწერ. დარწმუნებული ვარ, ფიცი არაა საჭირო: ჩვენი მოღვაწეების დამარხვაში ქართველები დიდს ნიქსა და უნარს ვიჩენთ, მხოლოდ სიცოცხლის დროს იმათ დაფასების უნარისა რა მოგახსენო; ჩემთვის, მაგალითად, დასაკრძალავი ალაგი ოცი წელია მას შემდეგ რაც აიჩინა, დანიშნა და შემოფარგლა, ხოლო ამ ოცი წლის განმავლობაში სად, როგორ გცხოვრობ, არავინ არ იცის. ასეა, რა გაეწყობა, ყველაფერს დრო და გამოცდილება უშველის და გაასწორებს მრუდედ ნაჩოვრს საქმეს...

ხანდახან რო წერილი მომაწოდო და მანდაური ამბავი შემატყობინო, ურიგოს არ იზამ.

მშვიდობით და გამარჯვებით იმყოფებოდე

შენი პატივმცემელი ვაჟა.

ვაჟა-ფშაველა (მორცხვად): ზემნიზნეს...
 (მეგობრული შარჟი მის იუბილესთან დაკავშირებით, გაზ. „საქართველო“
 1915 წ. № 1).

დაკრძალვა, ამიტომ დილა 30 აპრილისათვის გადაიდო. დაწვრილებითი პროგრამის შესამუშავებლად 22 აპრილს შედგა საგანგებო თათბირი. თათბირმა სასურველად სცნო, 30 აპრილის ნაცვლად, შაბათს, 23 მაისს, ქართულ სიტყვა-კაზმულ საზოგადოების ხელმძღვანელობით გამართულიყო სალიტერატურო საღამო, ფართო პროგრამით, რომ დიდი პოეტის პატივისცემა უფრო ღირსეულად ყოფილიყო აღნიშნული. საღამოს ხელმძღვანელებად გამოყოფილი იყვნენ ვალ. გუნია და კ. მაყაშვილი. საღამოს პროგრამის განსახორციელებლად მოწვეული იყვნენ მხატვრები, ხელოვანნი, მწერლები, მემუ-სიკე-მომღეოლები და სხვანი. საღამო გაიმართა სახაზინო თეატრში, რომლის შესახებაც „სახალხო ფურცელი“ შემდეგსა სწერდა:

„რვა საათი ჯერ არ იყო, რომ თეატრში ტევა აღარ იყო და მრავალი პატივისცემელი პოეტისა გულდაწყვეტილი ბრუნდებოდა სახლში. საღამო 3 განყოფილებისაგან შესდგებოდა, პირველ განყოფილებაში „ვაჟა-ფშაველას“ შესახებ წაკითხული იქნა მოხსენება, რომელმაც 1 საათს გასტანა. მეორე განყოფილებაში შევერზიშვილმა და ივ. სარაჯიშვილმა შეასრულეს რომანსები, ხოლო კავსადის ხორომ ქართული ხმები. ყველა ესენი საზოგადოებამ ტაშით დააჯილდოვა. განსაკუთრებით ივ. სარაჯიშვილი, რომელმაც შეასრულა: ნანა, ურმული და სხვა.

ამავე განყოფილებაში თავსნამ წაიკითხა თავისი იუმორისტული ნაწარმოები, რომელსაც სათაურად ჰქონდა „როგორ გავითქვი სახელი ვაჟა-ფშაველას საღამოზე“. ავტორი ტაშისცემით იქნა დაჯილდოებული.

ამავე განყოფილებაში სცენაზე გამოჩნდნენ ქარ. სიტყვა-კაზმული საზოგადოების თავმჯდომარე გრ. რცხილაძე, ამავე საზოგადოების წევრები, საღამოს მონაწილენი და სხვ.

პირველად წაკითხული იქნა ვაჟას ლექსი.

ამის შემდეგ, სცენაზე შემოჰყავთ თვით მიზეზი დღესასწაული-სა ვაჟა-ფშაველა, რომლის გამოსვლასაც საზოგადოება გულის ფანჯალით მოელოდა. პოეტს მოსდევდნენ დრამატურგი ი. გედევანიშვილი, საღამოს გამმართველნი მსახიობი ვალ. გუნია და ახალგაზრდა მგოსანი ს. აბაშელი.

ასტყდა დაუსვენებელი ტაში, როცა აღფრთოვანებული საზოგადოება დამშვიდდა, პოეტმა ვაჟა-ფშაველამ წაიკითხა რამდენიმე თავისი ლექსი. პოეტის დეკლამაციამ ყოველს მოლოდინს გადააჭარბა და ხალხი უფრო მეტს აღფრთოვანებაში მოიყვანა. დასასრულ

გრ. რეზილადემ პოეტს სიტყვა-კაზმულ საზოგადოების სახელით დაფინის გვირგვინი მიართვა ზედ წარწერით: „ქართველ პოეზიის არწივს“ და უთხრა სიტყვაც („სახ. ფურცელი“ № 290).

სალამოს გათაფებისას, — გადმოგვცემს ალ. რაზიკაშვილი, — ვაჟას ორთაქალის ბაღში კარგი ვახშამი გაუმართეს, სადაც ეს ავადმყოფი კაცი მარტო ჩოხის ამარად წაეყვანათ. ვახშმიდან ის მეორე დღეს დაბრუნდა. ჩემს შეკითხვაზე რად დაიგვიანე-მეთქი, გაჯავრებულმა მოთხრა: „წამათრიეს, კაცო, მაგ ოჯახქორებმა ეს ავადმყოფი კაცი და უარესად გამაციესო“.